

ԹԹԵՆԻՆ

Զորայր Խալափյան

Բակերը բաժանող ցանկապատի մեջ աճել էր մի վիթխարի թթենի, ճյուղերը տարածել, հով էր անում հարևանների բակերին: Աշնանը, ձմռանը և գարնանը ծառը բոլորինն էր: Միայն ամռանը, երբ քաղցրանում էին պտուղները՝ սկսվում էին վեճերը:

Գասպարի հինգ տղաները հունիսի սկզբներից մինչև հուլիսի վերջը, այսինքն մինչև բերքավարտը, ծառից չէին իջնում: Մյուս հարևանը՝ Սամսոնը ուներ երեք աղջիկ, սրանք միայն ցածր ճյուղերից էին թուր ուտում: Հենց փորձում էին ծառն ելնել՝ Գասպարի տաղաները ծեծում հեռացնում էին:

Սամսոնը պնդում էր, որ ծառը ինքն է տնկել, իսկ Գասպարը ասում էր, թե ծառ տնկողը ինքն է, չնայած թթենին այնքան մեծ էր և արմատները այնքան էին հեռուն գնում երկուսի էլ անցյալում, որ նրանցից ոչ մեկը ճշգրտորեն չէր հիշում, թե իրենց մանկություն ժամանակ ում էր պատկանում թթենին:

Մի անգամ որոշել էին, Սամսոնին է, ապա վիճարկվել էր որոշումը, ծառն անցել էր Գասպարին, մի քանի տարի անց՝ կրկին Սամսոնին: Իսկ հիմա մնում էր անորոշ, հոյակապ, մեծահոգի, անտարբեր, թները հավասար տարածած թե մեկ թե մյուս բակերի վրա: Հավասար սովեր էր տալիս, հավասար հով էր տալիս, հավասար թուր թափում երկու բակերի հավեր համար: Միայն նեփնում մարդիկ շարունակում էին լուրջ ու անլուրջ վիճել:

Սամսոնը ոչխար էր գնել, տարավ պարտեզում ծառերի տակ կապելու, տեսավ Գասպարի տղաները կրկին թառել են թուր են ուտում, իսկ իր երեք աղջիկները խեղճ-խեղճ ձեռք են մեկնում ցածի ճղներին:

- Բարձրացեք մեր ծառից թուր կերեք, - ասաց աղջիկների հայրը,
- ինչու է ք խակերը պոկում:
- Չեն թողնում, - բողոքեցին աղջիկները:
- Գոնե թափ տվեք, մերոնք էլ օգտվեն,
- ներքևից վերև նայելով՝ ասաց Սամսոնը: - Մանավանդ ծառը մերն է:
- Ծառը մերն է, - աղմկեցին միանգամից հինգն էլ,
- ինչու է մանավանդ ծառը ձերը:

Այ երեխեք ջան, ծառը մեր լինելը՝ մերն է, չեմ ուզում ուղղակի գլուխ դնել: Կերեք ինչքան ուզում եք, ո՞վ է բան ասողը: Բայց մեր երեխաներին էլ թողեք ուտեն, վատ բան հո չասացի՞:

Հին, ամառից ամառ, սերնդից սերունդ բորբոքվող վեճն էր:

- Կթողնենք, բայց ծառը ձերը չի: Թող բարձրանան մեր ծառը՝ ինչքան ուզում են ուտեն, - ասաց տղաներից ավագը:
- Ուզում եք՝ մեր ծառը հենց հիմա թափ տանք բոլորդ էլ կերեք, - ասաց մյուսը:
- Վատ բան հո չասացի՞:

- Ծառը մերն է, - ասաց ամենակրտսերը, - աճել-աճել թեքվել է մեր կողմը:
Արի ու մի թիզ երեխայի հետ գլուխ դիր:
- Դուք դեռ ծնված չեիք, որ ծառը մեր կողմ էր թեքվել,
- ասաց Սամսոնը: Ոչխարը կապեց, մոտեցավ թթենուն: - Իջեք,
- ասաց նա բարկացած, - իջեք, թե չէ հիմա...
Գասպարի տղաները ծառից ցատկոտեցին իրենց պարտեզ, փախան:
- Հայրիկիս ասեմ՝ ականջդ կտրի,
- սպառնագին կանչեց ամենակրտսերը՝ հազիվ պահելով ցած սահող վարտիքը:
- Դե փախիր,
- հարձակողական կեղծ շարժումներ արեց Սամսոնը, երեխաները ավելի հեռու վազեցին:
- Հասան իրենց տան շենք, ետ նայեցին: Հարևանի աղջիկները խաղում էին ոչխարի հետ:
- Բա ա՜ ա, բառաչեց ոչխարը:
- Բա ա՜ ա,
- միաձայն ձայնակցեցին եղբայրները, ծաղրելով հարևանի աղջիկներին:
Սամսոնը հսկայատիպ մի մարդ էր, իսկ Գասպարը՝ հակառակը, նիհար, բարակիկ, մանր աչքերով տղամարդ էր: Տղաները բոլորը հոր կտորն էին՝ նույն դիմագծերը, նույն աչքերը, միայն բեղերն էր պակաս:
- Հայրիկ, թթենին մե՞րն է, թե Սամսոն քեռունը:
- Թթենին մերն է, քանի՜ եմ ասել:
- Հայրիկ,
- ասաց ամենակրտսերը,
- Սամսոնի ականջը ինչու՞ չես կտրում, հը՞: Կկտրե՞ս:
- Հինգն էլ վստահ էին, չէին կասկածում, որ իրենց հայրը ինչ ցանկանա՝ կկատարի: Սամսոնը երևի սարսափելի վախենում էր իրենց հայրիկից:
- Հայրիկը, որ ուզենա, Սամսոն քեռուն մի ձեռքով կբարձրացնի,
- ասաց միջնեկը:
- Հա, - հիացավ ամենափոքրը:
- Հացներդ կերեք,
- հրամայեց հայրը այնպիսի ձայնով, որ տղաները համարյա տեսան. Հայրը կանգնել է խրոխտ, աջ ձեռքը վերև պարզած, իսկ օդում թփրտում է հսկայական Սամսոն քեռին:
Առավոտյան Սամսոնն ու Գասպարը հանդիպեցին ցանկապատի մոտ, բարևեցին:
- Ոչխար ես առել. - ասաց Գասպարը:
- Հա, քրդից մի ոչխար առա: Աշնանը կմորթենք դաուրմի համար: Թող ծառերի տակ իր համար արածի:
- Խելոք բան ես մտածել:
- Ծառս ջարդեցին, ախար տղաներդ:
- Քո որ ծառը, ես դրանց...Բա ինչու՞ չես ասել:
- Թթենին:

- Մեր թթենի^օն: Սամսոն ջան, հազար անգամ եմ ասել, չեն լսում լակոտները: Բա մարդ իր ունեցածը կփչացնի^օ: Աղջիկներիդ ասա բարձրանան, թուրք ուտեն, ինքու^օ են տակերինը պճկոքտում:

Գասպարը իր տրամաբանությամբ Սամսոնին կաշկանդել էր: Սամսոնը որոշեց նույն ոճով տրամաբանել, առանց նուրբ շրջանցումների միանգամից դիմեց խոսակցության բուն էությանը:

- Այդ ո՞ր օրից է թթենին ձերը, չհասկացանք, - ասաց նա,
- որ դու էլ դեռ պատիվ ես անում:

- Ամբողջ աշխարհը գիտի, Սամսոն, մենք էլ հո երեխաներ չենք, որ վիճենք: Թուրք ես ուզում՝ կեր ինչքան ուզում ես: Ահա, ծառի այս կեսը լրիվ ձեզ լինի:

Սամսոնը ներքին ուրիշ դժկամություն էլ ուներ Գասպարի նկատմամբ. Ինքն այդքան հուժկու, աժդահա մի տղամարդ՝ միայն աղջիկներ ունեցավ, երկչոտ թույլ արաբաձներ: Իսկ Գասպարը՝ միսուտակոր, տաս կիլո քաշ չունի, բայց հինգ տղաներ է՝ հանդուգն, ճարպիկ, լեզվանի երեխաներ:

Թե տղաներիցդ մեկին ծառին տեսա՝ չնեղանաս: Թնից բռնեմ այնպես շալոտեմ, որ...

- Դու էլ քո ուժով զարմացրիր... Լավ, հասկացանք, ուժով ես, - դեպի բակի դուռը գնալով, բարձր-բարձր խոսում էր Գասպարը, - ուժով ես, հա փիղ ես... պահ՜:

Տղաները իրենց պատշգամբից լսում և հրճվում էին:

- Բա ա՜հ, - խմբով բղավեցին նրանք և քրքնջացին:

Սամսոնն էլ իր աշխատանքին գնաց, մնաց թթենին երկու բակի միջև: Գասպարի տղաները իսկույն թռան, ելան վեր, թառեցին սատանաների նման, թուրք էին ուտում, իրար հետ զրուցում, ծիծաղում: Իսկ Սամսոնի աղջիկները միայն ցածի ճղների խակերն էին պոկոտում:

- Ուզու՞մ եք՝ մեր թթենին փափ թափ տամ, կերեք:

- Թթենին մերն է, - բղավում էին աղջիկները, տղաները վերևում ծիծաղից թուլանում էին:

- Ձերն է, ինչու՞ չեք բարձրանում ուտում:

Երեկոյան կողմ Սամսոնը աշխատանքից վերադարձավ, բակի դուռը բացավ թե չէ՝ Գասպարի տղաները ամեն մեկն իր ճղից թռավ ներքև, փախավ: Բայց դեմն ելած հորը տեսնելով, սրտապնդված կանգ առան: Սամսոնը իր բակի դռնից առաջ եկավ, Գասպարը՝ իր, մնացին դեմ-դիմաց:

- Հայրիկ, - հուզված գորգոռաց ամենափոքրիկը, - նրա կանջը կտրիր, ականջը կտրիր...

Գասպարն ասաց Սամսոնին.

- Ի՞նչ է պատահել, հարևան:

- Դու էլ իբր չես իմանում, - ձայնը միանգամից բարձրացրեց Սամսոնը: Նրա թիկունքում վախից կուչ էին եկել աղջիկները: - Քեզ հիմարի տեղ ես դրել:

Ուրեմն, Սամսոնը վիրավորեց Գասպարին: Երեխաները կարկամել, սպասում էին թե ինչ պիտի լինի: Հիմա երևի իրենց հայրը Սամսոնին սպանի, մտածում էին տղաները: Եվ Գասպարը հասկանում էր տղաների միտքը:

- Դա ի՞նչ խոսք էր, - գոռաց նա, սակայն ձայնը իր ուզածից ցածր ստացվեց: - Դա ի՞նչ խոսք էր, ասում եմ:

Աղջիկները փախան տուն, դուռը փակեցին, այնքա՞ն վախելու էր Գասպար քեռու ձայնը: Իսկ տղաները ուրախ քրքնջացին:

- Հայրիկ, - հայրի՞կ, նրան մի ձեռքով բարձրացրու...

- Ներողություն խնդրիր, - դեմքը սպառնալից խոժոռելով, ասաց Գասպարը, չգիտես ինչու՝ զույգ ձեռքերը կանթելով:

- Դե գնա՛, արհամարհանքով նետեց Սամսոնը և շրջվեց նրանից:

- Ի՞նչ, - իբր խիստ զարմանալով՝ Գասպարը առաջ գնաց, չնայած զգուժ էր, որ անզգույշ է վարվում:

Տղաները կարկամած սպասում էին որ նրանց աչքերը ոգևորությունից փայլում էին:

Գասպարը մոտենում էր Սամսոնին և աչքի տակով նայում մյուս հարևանների և ուսամուտներին: Հակառակի պես ոչ մեկը ձայնը չէր լսում, դուրս չէին գալիս, որպեսզի կովոդներին բաժանեն: Գասպարը հույսը չկտրելով՝ գնում էր բարձր գոռոգոռալով: Սակայն հարևանների դռները մնում էին փակ:

Արդեն մոտեցել էր Սամսոնին, միանգամից ձայնը իջեցրեց.

- Սամսոն, երեխեքի մոտ խայտառակ չանես, - շնջաց ու հարվածեց Սամսոնի ականջին:

Սամսոնը անակնկալի եկած մնաց կանգնած: Գասպարը՝ վտիտ, հիսուն-վաթսուն կիլոգրամանոց մի տղամարդ, պաղատական իրեն էր նայում: Մանր աչքերում այնքա՞ն աղերս կար: Հեռվում կանգնած էին նրա երեխաները՝ արևավառ, ոտաբոբիկ, ջլապինդ, հինգ ճարպիկ տղաներ:

Սամսոնը նայեց տան կողմը, աղջիկները չկային: Կրկին նայեց Գասպարին:

- Թյու՛, - մի տեսակ գարշելով ասաց նա, - քո մարդ ասողի..., ու քիչ մտածելուց հետո ընկավ:

Գասպարի դեմքին վախ ու խնդրանք, ժպիտ ու չգիտես էլ ինչեր՝ խառնվել էին իրար: Բայց գոհ ու թեթևացած շունչ քաշեց, աչքի տակով նայեց տղաներին, միանգամից դադարելով գոռոգոռալ:

- Գնա, թե չէ... ասաց գետնին ընկածը, - շառդ քաշիր, ասացի..., - ապա ելավ, դժգոհ ու մռայլ, առանց ետ նայելու հեռացավ:

Գասպարի տղաները շրջապատեցին իրենց հորը: Հայրը լուռ գնաց նրանց հետ, մտան տուն: Հափշտակված, հայացքները հորից չէին կտրում:

- Չլինի-չիմանամ՝ մեկ էլ բարձրացել եք այդ ծառը, - ասաց հայրը:

Երեխաները ապշեցին: Հիմա, որ իրենց թվում էր՝ արդեն ուժի միջոցով ծառն ու մ պատկանելը...

- Ինչու՞, ծառ մերը չի՞:

Հայրը բացասաբար գլուխը շարժեց:

- Ծառն այսօրվանից հարևանինն է:

Երեխաները չհասկացան նրան:

- Մեղք է, ասաց ամենակրտսերը, - Սամսոն քեռին մեղք է, ծառը տանք իրեն:

Հայրը գլխով արեց: Երեխաների դեմքը մի տեսակ հարթվեց, խաղաղվեց, դարձավ բարի ու գեղեցիկ:

Մյուսը օրը տղաները հաղթողի մեծահոգությամբ կանգնել սպասում էին՝ Մինչև աղջիկները երևացին:

- Կթողնե՞ք բարձրանանք ձեր ծառը՝ թուր ուտելու, ասացին տղաները:
Աղջիկները զարմացան: Հետո ժպտացին, երեքն էլ գլխով արին: